

ÜNİTE 1

BİLİŞİM
VE
BİLİŞİM HUKUKUNUN
TEMEL KAVRAMLARI

Arş. Gör. Mustafa Can DAĞLI

ANAHTAR KAVRAMLAR

Bilişim
Veri
İnternet
Bulut bilişim

BİLİŞİM VE BİLİŞİM HUKUKUNUN TEMEL KAVRAMLARI

ÖĞRENME HEDEFLERİ

- 1 Bilişim, veri, enformasyon ve bilgi kavramlarını ayırt etmek.
- 2 Bilişim hukukunun kapsamını öğrenmek.
- 3 Bilgisayar donanımının ve programlarının hukuki niteliğini öğrenmek.
- 4 Ağ ve internet hakkında bilgi sahibi olmak.
- 5 Web kavramını öğrenmek.
- 6 Türkiye'de internetin nasıl yönetildiğini öğrenmek.
- 7 Türk hukukuna göre internet ortamında yer alan sùjeleri öğrenmek.
- 8 Bulut bilişim konusunda bilgi sahibi olmak.

GİRİŞ

Bilgi, günümüzde insanlar tarafından belirli teknolojik aygıtlar kullanılarak toplanmakta, işlenmekte ve aktarılmaktadır. Bir diğer deyişle teknolojinin getirdiği olumlu gelişmeler sayesinde bilginin aktarımı gittikçe kolaylaşmakta ve hızlanmaktadır. Bu aktarım bugün çoğunlukla bilişim sistemleri kullanılarak sağlanmaktadır.

Teknolojinin getirdiği bu olumlu sonucun yanında bazı olumsuz sonuçlar da doğmaktadır. Bunların başında hukuki sorunlar yer almaktadır. Zira teknoloji, insanların eylem alanını genişletmekte, geçmişe kıyasla bazı fiillerin gerçekleşmesini daha kolay hale getirmekte ya da geçmişte hiç yapılamayacak işlemleri mümkün kılmaktadır. Buna bağlı olarak kişiler arasında çıkar çatışmaları doğabilmektedir. Böylece bireylerin birbirleriyle ve kamu kuruluşları ile olan ilişkilerini düzenleme ihtiyacı doğabilmektedir. Bu ihtiyaç ise doğrudan hukuk bilimini ilgilendirmektedir.

Bilim ve teknolojinin gelişmesiyle, klasik hukuk kuralları yetersiz kalmaya başlamış, yeni hukuki kavramlar ve kurumlara ihtiyaç duyulmuştur. Böylece bilişim hukuku, söz konusu ihtiyacı gidermek için hukuki incelemeleri bünyesinde barındıran yeni ve bağımsız bir hukuk dalı olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Bilişim”, “Veri”, “Enformasyon” ve “Bilgi” Kavramları

Bilişim hukukunun kapsamını belirleyebilmek için öncelikle bilişim kavramının ne anlam ifade ettiğini incelemek gerekir. Bilişim kavramı, Fransızca karşılığı olan “enformatik” kavramı ile aynı anlamı ifade etmektedir. Bilişimle ilgili doktrinde çeşitli tanımlamalara rastlamak mümkündür. Bahsi geçen tanımlardan birisi bilişimi, “bilginin elektronik araçlar kullanılarak otomatik olarak işlenmesi süreci” olarak tanımlamaktadır. Başka bir tanıma göre, bilgi ve bilgisayar bilimine dayanan bilişim kavramı “bilgiyi çalıştırma, öğrenme, bilme ve işleme” şeklinde tanımlanmaktadır.

Bilişim kavramını tanımlayabilmek için “veri”, “enformasyon” ve “bilgi” kavramlarını da açıklamak gerekmektedir. Bu kavramlar günlük hayatta sıklıkla birbirinin yerine kullanılsa da birbirlerinden farklı anlamlar taşımaktadır. “Veriler”, işlenerek enformasyona dönüştürülene kadar hiç veya çok az değeri bulunan ham olgular veya gözlemlerdir. Bir başka ifadeyle “veri”, nesnelerin, olayların ve bunların çevrelerinin özelliklerini temsil eden sembollerdir. Veriler ölçüm, deney, gözlem gibi araştırma yöntemleri vasıtasıyla elde edilmektedir. “Enformasyon” ise yaygın olarak; anlamlı bir hale gelmesi için işlenen veri, belirli bir amaç için işlenen veri, alıcısı tarafından yorumlanan ve anlaşılan veri şeklinde tanımlanmaktadır. Enformasyon özellikle bilgisayarlar vasıtasıyla verilerin analiz edilmesi sonucu elde edilir. Son olarak “bilgi” ise, bireyin algısı, tecrübeleri, sezgileri ve analitik becerileri gibi özgün yeteneklerini, sahip olduğu enformasyon ile birleştirmesidir. Bilgi, enformasyonun talimatlara dönüştürülmesini mümkün kılmaktadır. Bilgi ya ona sahip bir kişiden iletişim yoluyla ya da tecrübeden çıkarılarak elde edilir ve her iki halde de bilginin kazanımı öğrenmedir. Veri kavramından bilgi kavramına doğru gildikçe insan girdileri, anlamlandırılabilirlik artmakta, bilgisayar girdileri ve programlanabilirlik ise azalmaktadır.

Veri kavramına değinmişken, bu kitapta ayrıntılı olarak ele alınan “kişisel veri” kavramına da kısaca değinmek gerekir. Kişisel veri, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK), m. 3/1 d bendinde; “Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi” ifade edecek şekilde tanımlanmıştır. Veri kavramının kapsamı çok geniş iken, kişisel veri kavramı yalnızca kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi kapsamına almaktadır.

Veri ile ilişkili bir başka kavram ise “büyük veri” (big data) kavramıdır. Doktrinde “büyük veri”, büyük bir hızla artan, veri çeşitliliğinin fazla olduğu yüksek hacimli veri topluluğu olarak tanımlanmaktadır. Büyük veri, verilerin sınıflandırılarak kişilerin kullanım alışkanlıkları, arz talep dengesi gibi unsurlara ilişkin bilgi verdiği için ticari hayat bakımından önemli görülmektedir. Günümüzde reklamcılık sektöründe büyük verinin sıklıkla kullanıldığı bilinmektedir.

Yukarıda anlatılanlar ışığında “bilişim”; veri, enformasyon veya bilginin özellikle elektronik araçlarla işlenmesi, değerlendirilmesi, saklanması ve aktarılması gibi süreçlerin tamamını inceleyen bilim dalıdır. “Bilişim hukuku” ise bu süreçleri düzenleyen kurallar ve ilkeler bütünüdür. Yukarıda bahsedilenler ışığında bilişim hukuku, veri, enformasyon veya bilginin özellikle elektronik araçlarla işlenmesi, değerlendirilmesi, saklanması ve aktarılması gibi faaliyetlerin tamamını düzenleyen hukuk dalı olarak tanımlanabilir.

Bilişim Hukukunun Kapsamı

Kıta Avrupası hukuk sisteminde ve Türk Hukukunda, hukuk öğreniminin kolaylaştırılması adına hukuk bilimi iki alana ayrılarak incelenmektedir. Bu alanlar kamu hukuku ve özel hukuk alanlarıdır. Kamu hukuku kapsamında, anayasa hukuku, ceza ve ceza muhakemesi hukuku, idare hukuku, milletlerarası hukuk; özel hukuk kapsamında, medeni hukuk, borçlar hukuku, ticaret hukuku, uluslararası özel hukuk, fıkri mülkiyet hukuku gibi hukuk dalları yer almaktadır.

Bilişim ve teknoloji hukuku ise kapsamının genişliği itibarıyla hem kamu hukuku hem özel hukuk dallarıyla ilişki içerisindedir. Zira bilişim hukuku; medeni hukuk, medeni usul hukuku, eşya hukuku, borçlar hukuku, tüketici hukuku, ticaret hukuku, fikri mülkiyet hukuku gibi özel hukuk alanlarıyla ve idare hukuku, ceza hukuku, anayasa hukuku gibi kamu hukuku alanlarıyla doğrudan ilişki içerisindedir. Bu bağlamda bilişim hukuku, geleneksel kamu hukuku, özel hukuku ayırımına uymamaktadır. Bilişim hukukunun disiplinler arası bir hukuk dalı olduğunu belirtmek mümkündür.

Bilişim hukukunun kapsamını, sınırlayıcı bir tanımla belirlemek, hızla gelişen teknoloji ve alanın dinamik yapısı nedeniyle mümkün değildir. Bununla birlikte, bilişim hukuku alanında çalışma yapılan güncel konu başlıklarına değinmek mümkündür. Bilişim hukukunun kapsamında genel olarak, bilişim suçları (ceza hukuku), adli bilişim, elektronik ticaret hukuku, kişisel verilerin korunması hukuku, elektronik haberleşme hukuku, internet hukuku gibi hukuk dalları yer almaktadır. Ayrıca bilişim hukuku kapsamında, siber güvenlik hukuku, yapay zekâ, makine öğrenmesi, robotik, blokzincir, kripto varlıklar, akıllı sözleşmeler, oyun ve e-spor, metaverse, bulut bilişim, NFT, dijital fikri ve sınai haklar, dijital tüketici hukuku, elektronik ticaretin vergilendirilmesi, elektronik imza gibi konular incelenmektedir. Bu alanlar sınırlı bir biçimde sayılmamış olup, teknolojinin gelişmesiyle söz konusu alanların değişmesi ve bunlara yeni alanların eklenmesi mümkündür.

Bilişim Sistemi

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 243. maddesinin gerekçesine göre, bilişim sistemi; “verileri toplayıp yerleştirdikten sonra bunları otomatik işlemlere tabi tutma olanağını veren manyetik sistemler” olarak tanımlanmıştır. Yargıtay da birçok kararında bu tanımlı benimsemiştir.

TCK m. 243'ün gerekçesinde belirtilen “manyetik sistemler” ifadesi, bilişim sistemi tanımını sınırlandırdığı için haklı olarak eleştirilmektedir. Aynı maddenin gerekçesindeki, “otomatik işlemlere tabi tutma” ifadesi de bilişim sistemi kavramının kapsamını daraltmaktadır.

EK BİLGİ

Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi Bölüm 1, Madde 1 “Bilgisayar sistemi, bir veya daha fazlasının bir program uyarınca otomatik veri işleme faaliyetinde bulunduğu herhangi bir cihaz veya birbirine bağlı veya ilişkili cihazlar topluluğudur.” şeklindedir.

Bilişim sistemi, verileri bilgisayar veya bilgisayar gibi belirli bir mantık dahilinde çalışan elektronik cihazlarla işleyen, değerlendiren, aktaran, depolayan araçların bütünüdür. Bilgisayarlar bir bilişim sistemidir; ancak, bilişim sistemi bilgisayardan daha geniş bir kavramdır.

Bilgisayar

“Bilgisayar”, içerisinde geçici veya kalıcı olarak kayıtlı bulunan talimatlar dizisine göre veri işleyen, depolayan, hesaplama yapan, verileri görüntüleyen elektronik bir cihazdır. Doktrinde bilgisayara ilişkin birçok tanım yer almaktadır. Bu tanımlar arasında en isabetli olanlardan birine göre, “bilgisayar”, üzerine yüklenen yazılımlar aracılığıyla, verileri depolayan, işleyen, değerlendiren, sonuçlar üreten ve bu sonuçları kullanıcıya sunan, veri iletişimini sağlayan cihazdır.

Bilgisayarın temel çalışma mantığı, belirli yazılımlar vasıtasıyla, girdi olarak adlandırılan verileri belirli bir işleme tabi tutarak çıktı olarak adlandırılan verileri üretmektir. Bir bilgisayarın çalışabilmesi için belirli donanımlara ve yazılımlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bilgisayar birden çok elektronik cihazın bağlantılı halde bulunduğu bir sistemdir. Bilgisayarı oluşturan, maddi varlığı olan her türlü parça bilgisayar donanımı olarak adlandırılmaktadır. Bilgisayarda yapılacak işlemlere ilişkin yönergeler ise yazılım olarak adlandırılmaktadır. Donanımın aksine yazılımların belirli bir maddi varlığı bulunmamaktadır.

Yazılım

En basit haliyle “yazılım”, bilgisayarda yapılacak işlemlerin talimatlar bütünüdür. Doktrinde “yazılım” kavramına ilişkin birden çok tanım yer almaktadır. Katıldığımız daha ayrıntılı bir görüşe göre yazılım, bilgisayardan beklenen bir işlemin yapılması için verileri işleyen ve bunlardan sonuçlar çıkaran, belirli algoritmalar içeren komut dizisidir.

Yazılımlar veya bilgisayar programları temelde “işletim sistemi yazılımları” ve “uygulama yazılımları” olmak üzere ikiye ayrılarak incelenebilir. Doktrinde yazılım terimi, bilgisayar programlarını da kapsayacak şekilde yararlanılan bir üst başlık olarak kullanılmaktadır.

İşletim Sistemi Yazılımı: Bilgisayarın kontrolü işlevini üstlenen, bilgisayarın yönetimini sağlayan, diğer tüm programların ve donanımın çalışmasını sağlayan yazılımlara işletim sistemi denilmektedir. Bilgisayarın düzgün bir biçimde çalışabilmesi için ve bilgisayara diğer yazılımların yüklenebilmesi için işletim sistemi gereklidir. Bugün itibarıyla en yaygın kullanılan işletim sistemi yazılımları *Microsoft Windows, Mac OS X ve Linux* yazılımlarıdır.

Uygulama Yazılımı: Kullanıcının talebi doğrultusunda, belirli görevleri yerine getirmek üzere girdiler üzerinde işlem yaparak çıktılar elde edilmesini sağlayan yazılımlara bilgisayar programı, uygulama programı veya uygulama yazılımı denilmektedir. Uygulama programları işletim sistemi üzerine kurularak çalışır. Cep telefonlarında kullanılan “*application*” veya “*app*” olarak adlandırılan uygulamalar da birer uygulama yazılımıdır. İnternet tarayıcıları (web browser), e- posta uygulamaları, kelime işlemci programları (örneğin, Microsoft Word), veri işleme programları (örneğin, Microsoft Excel), diğer ofis yazılımları ve oyun yazılımları bilgisayar programlarına örnek olarak verilebilir.

Bilgisayarın Temel Bileşenleri

Bilgisayarın temel bileşenleri; anakart, işlemci, RAM, hard disk, güç kaynağı, ekran kartı, klavye, fare gibi donanımlardan ibarettir. Anakart, işlemci, RAM, hard disk, güç kaynağı, ekran kartı gibi donanımlar, bu cihazları muhafaza eden bilgisayar kasası içerisinde yer alırlar. Bir bilgisayar üzerinde bu sayılan donanımlardan daha fazlası bulunabileceği gibi, bilgisayarın işlevlerini yerine getirebilmesi için gerekli olan temel donanımlar bu sayılanlardır. Burada sayılan tüm donanımın yukarıda belirtildiği üzere maddi bir varlığının bulunduğunu hatırlatmak gerekir.

Dış Donanım Birimleri

Kullanıcının bilgisayara veri aktarmasını, komut vermesini sağlayan, bilgisayarda işlenen verilerin sonuçlarının iletimini sağlayan ve anakarta bağlanan donanım birimleri dış donanım birimleri olarak adlandırılmaktadır. Dış donanım birimleri girdi ve çıktı birimleri olmak üzere ikiye ayrılır.

Girdi Birimleri

Dışarıdan bilgisayara veri aktarımını sağlama amacıyla kullanılan donanımlara girdi birimleri denilmektedir. Klavye, fare, tarayıcı, mikrofon gibi cihazlar girdi birimleridir.

Klavye (*keyboard*), üzerinde harf, rakam, simge ve özel fonksiyon tuşlarının bulunduğu, bilgisayara veri girişi yapılmasını sağlayan girdi aracıdır.

Fare (*mouse*), bilgisayar ekranında yer alan imlecin hareketin yönetimini sağlayan ve kullanıcının komutlarını bilgisayara iletmeyi sağlayan cihazdır.

Çıktı Birimleri

Bilgisayarda belirli bir işleme tabi tutulan verilerin sonuçlarını kullanıcıya aktarmaya yarayan donanım birimleri çıktı birimleri olarak adlandırılmaktadır. Çıktı birimlerine örnek olarak; ekran, hoparlör, yazıcı gibi cihazlar verilebilir.

İç Donanım Birimleri

Bilgisayar kasası içerisinde bulunan ve bilgisayarın temel fonksiyonlarını yerine getirmesini sağlayan donanım birimleri iç donanım birimleri olarak adlandırılmaktadır.

“Anakart” (*Mainboard*); işlemci, RAM gibi bütün donanım birimlerinin üzerine monte edildiği devredir. Bazı cihazların bilgisayara bağlanması için gerekli olan kablo girişleri de anakart üzerinde yer almaktadır. Anakartların üzerinde ses ve görüntü kartı gibi kartların monte edilmesi için kullanılan yuvalar da bulunmaktadır. Bilgisayarda kullanılacak RAM, işlemci ve ekran kartı, anakart türüyle uyumlu olmalıdır.

“İşlemci” (*CPU–Central Processing Unit*); Merkezi işlem birimi veya işlemci, bilgisayarda yüklü olan işletim sistemi ve diğer tüm yazılımların çalışmasını sağlayan, bilgisayardaki tüm işlemleri gerçekleştiren cihazdır. İşlemcinin çalışma ilkesinde, veriler 1 veya 0 olarak işlem görerek, insan duyuları ile algılanabilecek şekle dönüştürülmektedir.

“RAM” (*Random Access Memory*); işlemcinin verilere hızlıca erişmesi için, verilerin geçici olarak saklandığı bellektir. Bilgisayarda hard disk temel depolama birimi olarak kullanılırken, RAM’e ihtiyaç duyulma sebebi, hard diskte depolanan verilere ulaşma hızının RAM’e göre daha düşük olmasıdır. RAM düşük kapasitede veri depolamasına rağmen, işlemcinin ihtiyaç duyduğu verileri hızlıca depolar ve verilere hızlı erişim sağlar. RAM, kalıcı bellek işlevi gören hard disk ile işlemci arasındaki ara depolama birimidir. RAM veriyi geçici depoladığı için bilgisayar kapandığında RAM’de yer alan veriler kaybolur.

“Sabit disk sürücüsü” (*HDD–Hard Disk Drive*); verilerin kalıcı olarak depolandığı cihazdır. Bu cihazlara yüksek boyutlarda veri depo edilebilir. Hard diskler manyetik özelliği olan malzemelerden oluşan birden fazla disk içerir. Veriler bu diskler üzerine yazılır. Veriler, hard disk üzerine mıknatıslanma vasıtasıyla kaydedilir ve silinene kadar sabit kalır. Bu sebeple sabit disk sürücüsü olarak adlandırılmaktadır. Hard disklerin içerisinde yer alan diskler belirli hızlarda (devir/dakika) dönerek disklerin üzerindeki okuma/yazma kafası verileri okuma ve yazma işlemini sağlar.

“Katı hâl sürücüsü” (*SSD–Solid State Drive*); tıpkı hard diskler gibi, verilerin kalıcı olarak depolandığı cihazdır. SSD’ler hard disklere göre yeni bir teknolojik cihazdır. HDD, verileri, belirli hızlarda dönen diskler ve mekanik bir kol üzerindeki disk başlarıyla manyetik olarak yazıp okurken SSD hareket eden bir parçası olmayan cihazdır. SSD’ler verileri yarı iletken hücrelere kaydeder. Bu sebeple, SSD’ler HDD ile kıyaslandığında verileri daha hızlı okur ve yazarlar. Ayrıca SSD’ler sarsıntıya ve ısıya karşı daha dayanıklıdır ve daha az enerji tüketirler. Olumlu yönlerine rağmen HDD’ye göre daha maliyetli ve pahalı olduğu için yüksek boyutlarda veri depolamak için hala HDD’ler kullanılmaktadır.

“Güç kaynağı” (*power supply*); bilgisayara bağlanan tüm cihazlar ile şebeke hattına bağlı priz arasındaki elektrik gücünü düzenleyen cihazdır. Bilgisayar parçalarını şebeke hattından kaynaklı ani akım değişikliklerine karşı korur.

“Ekran kartı”; grafiğin işlenerek ekranda görüntülenmesine imkân veren cihaz ekran kartıdır. Ekran kartları kendi bünyelerinde bellek ve işlemci barındırırlar. Grafik tasarımı, üç boyutlu modelleme, oyun çalıştırma gibi işlemler için yüksek performanslı ekran kartlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bilgisayar Donanımının Hukuki Niteliği

Medeni hukukta hak kavramı; “mutlak haklar” ve “nisbi haklar” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Mutlak haklar herkese karşı ileri sürülebilen haklardır. Nisbi haklar ise sadece belirli kişilere karşı ileri sürülebilen haklardır.

Mutlak haklar; “eşya üzerindeki mutlak haklar” ve “kişi üzerindeki mutlak haklar” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. “Eşya üzerindeki mutlak haklar”; ayni haklar (maddi varlığı olan eşya üzerindeki mutlak haklar) ve fikri haklar (maddi varlığı olmayan eşya üzerindeki mutlak haklar) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. “Kişi üzerindeki mutlak haklar” ise kişinin kendi üzerindeki mutlak hakkı olan kişilik hakkı ve kişinin başkaları üzerindeki mutlak hakları olan velayet ve vesayet haklarıdır.

“Nisbi haklar”; alacak hakkı, yenilik doğuran haklar ve borç ilişkisi dışındaki hukuki ilişkilerden doğan nispi haklar olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

Konumuzu ilgilendiren husus bilgisayar donanımı üzerinde hangi mutlak hakların kurulabileceğidir. Bilgisayar donanımı üzerinde “kişi üzerindeki mutlak haklar”ın kurulamayacağı açıktır. O halde “eşya üzerindeki mutlak haklar” üzerinden değerlendirme yapmak gerekir. Öncelikle eşya kavramının hukuken ne anlama geldiğini inceleyelim.

Hukuki anlamda eşya, “üzerinde bireysel hakimiyet sağlanabilecek, ekonomik bir değer taşıyan, kişi ve hayvanlar dışındaki cismani varlıklardır.” Fikir ve sanat eserleri ve buluşlar ise hukuken eşya olarak nitelendirilmemektedirler. Bunlar doktrinde, gayri maddi eşya olarak değerlendirilmekte ve üzerlerinde fikri hakların kurulabileceği kabul edilmektedir. Ancak fikir ve sanat eserlerinin, bir tablo veya bir heykel gibi maddi varlık bulduğu şeylerin eşya niteliğinde olduğu kabul edilmektedir.

Bilgisayar donanımının maddi varlığı olan her türlü bilgisayar parçasını ifade ettiğinden bilgisayar donanımının bir cismani varlığının bulunduğu ifade edilebilir. Bilgisayar donanımının ekonomik bir değer taşıdığı da açıktır. Son olarak, bilgisayar donanımı üzerinde bireysel hakimiyet sağlamak mümkündür. Bu açıklamalar ışığında, bilgisayar donanımı hukuken eşya olarak nitelendirilebilir.

Tüm bu anlatılanlara dayanarak, bilgisayar donanımı üzerinde eşya üzerindeki mutlak haklardan, ayni hakların kurulabilmesi mümkündür. Örneğin, ayni haklar arasında yer alan, hak sahibine en geniş yetki sağlayan mülkiyet hakkı, bilgisayar donanımı üzerinde de kurulabilecektir.

Bilgisayar Programlarının Hukuki Niteliği

Bilgisayar programlarının cismani varlığı bulunmadığı için hukuken eşya olarak nitelendirilebilmesi mümkün değildir. Bilgisayar programlarının gayri maddi varlıklarına bağlı olarak üzerlerinde aynı hakların değil, yine mutlak haklar arasında yer alan fikri hakların kurulması mümkündür.

“Bilgisayar programı”, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda (FSEK) tanımlanmıştır. FSEK m. 1/B.g bendine göre “bilgisayar programı” kavramı; “bir bilgisayar sisteminin özel bir işlem veya görev yapmasını sağlayacak bir şekilde düzene konulmuş bilgisayar emir dizgesini ve bu emir dizgesinin oluşum ve gelişimini sağlayacak hazırlık çalışmalarını” ifade eder.

FSEK m. 2/1’in birinci bendinde “Herhangi bir şekilde dil ve yazı ile ifade olunan eserler ve her biçim altında ifade edilen bilgisayar programları ve bir sonraki aşamada program sonucu doğurması koşuluyla bunların hazırlık tasarımları” ilim ve edebiyat eserleri arasında sayılmıştır. Böylece, bir önceki paragrafta tanımlanan bilgisayar programları FSEK kapsamında korunacaktır.

FSEK’in 2. maddesinin son fıkrasında “Arayüzüne temel oluşturan düşünce ve ilkeleri de içine almak üzere, bir bilgisayar programının herhangi bir ögesine temel oluşturan düşünce ve ilkeler eser sayılmazlar.” düzenlemesi yer almaktadır. Burada bahsedilen husus, bilgisayar programına temel oluşturan düşünce ve ilkelerin FSEK kapsamında korunmayacağıdır.

FSEK kapsamında koruma ile kast edilen eser sahibinin; Kanunun 14 ile 17. maddeleri arasında yer alan manevi hakları ve kanunun 20 ile 25. maddeleri arasında düzenlenen mali haklarıdır. Eser sahibi eseri meydana getiren kişiyi ifade etmektedir.

Manevi haklar; eseri umuma arz hakkı (FSEK m. 14), adın belirtilmesi hakkı (FSEK m. 15), eserde değişiklik yapılmasını men etme hakkı (FSEK m. 16) olmak üzere üçe ayrılır.

Mali haklar ise; işleme hakkı (FSEK m. 21), çoğaltma hakkı (FSEK m. 22), yayma hakkı (FSEK m. 23), temsil hakkı (FSEK m. 24) ve işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletim hakkı (FSEK m. 25) olmak üzere beşe ayrılır.

Bu haklara ilişkin en önemli nokta, mali hakların sınırsız süreli koruma sağlamayıp, belirli bir süre için koruma sağlamasıdır. Zira FSEK m. 26/1’in ilk cümlesi “Eser sahibine tanınan mali haklar zamanla mukayyettir.” şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeden, mali hakların belirli süreler için koruma sağladığı, manevi haklar için ise böyle bir sınırlama olmadığı için bunların herhangi bir süreye bağlı olmadığı anlaşılmaktadır. Mali haklar, eser sahibinin yaşamı boyunca ve ölümünden itibaren 70 yıl süre ile korunur (FSEK m. 27/1).

FSEK kapsamında düzenlenen hakların ihlal edilmesi halinde eser sahibi; hukuk davalarına (tecavüzün ref’i, tecavüzün men’i, maddi ve manevi tazminat davaları) başvurabileceği gibi ceza davalarına da başvurabilir. Hukuk davaları FSEK m. 66 ve m. 70 arasında; ceza davaları FSEK m. 71 ve m. 73 arasında düzenlenmiştir.

HATIRLATMA

Daha önce de belirtildiği üzere fikri haklar mutlak haklardandır. Burada da eser sahibinin manevi ve mali hakları mutlak hak niteliğinde olduğu için bu hakların herkese karşı ileri sürülebileceğinin unutulmaması gerekir.

Ağ

“Ağ”, en yaygın olarak bilgisayarların ve diğer cihazların birbirleriyle veri paylaşımı yapmasını sağlayacak şekilde bağlantı kurması ile oluşur. Bir diğer ifadeyle “ağ”, birden fazla bilgisayarın veya bilişim sisteminin birbiriyle iletişim kurmasını sağlayan alt yapı, yazılımlar ve bağlı bulunan cihazların bütünüdür. Bilgisayarlar ve diğer cihazlar ağa bağlantı kurduğu anda, ağın bir parçası haline gelirler.

Bilgisayarların veya bilişim sistemlerinin, belirli bir bölge ile sınırlı olmak üzere bağlantı kurması halinde yerel alan ağı (*Local Area Network–LAN*), yerel ağlarının birbirleriyle çok daha geniş bir ağ kurmak için bağlantı kurması halinde ise geniş alan ağı (*Wide Area Network–WAN*) oluşmaktadır. LAN ağından daha geniş olup WAN kadar geniş bir ağ olmayan, bir şehir veya birden çok binayı kapsayan geniş bir alandaki ağ ise metropoliten alan ağı (*Metropolitan Area Network–MAN*) olarak adlandırılmaktadır. Bir ağa bağlanan her bilgisayar bu ağın bir parçası haline gelmektedir. İnternet ise dünya çapında çok geniş kullanımı olan bir ağıdır.

İnternet

İnternet; kamusal ve özel haberleşme ağlarının ara bağlantısı ile IP, TCP protokolleri ve ağlar arası iletişimi küresel çapta yürütmek için gerekli DNS ve veri yönlendirme protokolleri gibi diğer protokolleri kullanan küresel veri iletişimi alt yapısıdır.

Yargıtay bir kararında internet ile ilgili; “*internet, birden fazla haberleşme ağının (network) bilgisayarlar aracılığıyla meydana getirdikleri bir iletişim ortamıdır. Bu ağlar arasındaki ilişkiler IP (internet protokolü) kullanılmak suretiyle bilgisayarlar arasında gerçekleşir. ...*” görüşünü belirtmiştir.

Günümüzde, bilişim sistemlerinin iletişim teknolojisinin temelinde internet yer almaktadır. İnternet, sosyal medya platformları, e-devlet uygulamaları, internet bankacılığı uygulamaları gibi bireylerin kişisel kullanımında sıklıkla tercih edilmekle birlikte, internetin bulut bilişim sektöründen elektronik ticaret sektörüne kadar geniş bir yelpazede kullanım alanı bulunmaktadır. Ağların ağı olarak da adlandırılan internet, dünya çapında iletişimi ve veri kaynaklarına erişimi sağlayan küresel ağ sistemidir.

İnternetin Tarihçesi

2021 yılında yapılan bir araştırmada, günümüzde, dünya nüfusunun %65,6'sının internete erişim sağladığı tespit edilmiştir. Bu kadar yüksek bir oranda kullanım ile günümüzün vazgeçilmez teknolojilerinin başında gelen internetin tarihçesine değinmek gerekir.

1969 yılında, ABD'de Savunma Bakanlığına bağlı İleri Savunma Araştırma Projeleri Kurumunun (DARPA) desteklediği, dayanıklı bir haberleşme altyapısı oluşturma amacıyla oluşturulan ARPANET ağı internetin temelini oluşturmaktadır.

ARPANET projesi öncelikli olarak bilgisayarların veri iletişimi kurabilmesi için ortak bir ağ protokolü standardı oluşturmayı hedeflemiştir. TCP (*Transmission Control Protocol*), kimlik doğrulaması yaparak, bilgisayarlar arası iletişimin küçük paketler halinde gönderilip varış adresinde tekrar birleşmesini sağlar. TCP veri bütünlüğünü korur ve iletişimin kayıpsız gerçekleşmesini sağlar. IP (*Internet Protocol*) ise her veri paketinin nasıl gönderileceği ve yönlendirileceğini tanımlar ve veri paketinin doğru adrese erişmesini sağlar. İnternete bağlı her bilgisayara (ve her bir cihaza) eşsiz bir IP numarası tahsis edilir. Bu sayede, IP, TCP veri paketinin izleyeceği yolu belirler. IP veri içeriği ve niteliğini dikkate almadan yalnızca verinin gideceği adresi belirler.

1980'li yılların başlarında, Vinton Cerf ve Robert Kahn tarafından bilgisayarların iletişiminde standartlaşmayı sağlayan TCP/IP protokolünün geliştirilmesiyle, internet küresel bir ağ haline gelmeye başlamış ve ARPANET yerini sivil bir kuruluş olan Ulusal Bilim Vakfının (NSF) desteklediği NSFNET'e bırakmıştır.

1989 yılında Tim Berners Lee tarafından WWW (*World Wide Web–Geniş Dünya Ağı*) geliştirilmiştir. Ardından Lee, HTML dilini ve HTTP protokolünü geliştirmiş, 1990 yılında ise ilk web tarayıcısını geliştirmiştir. 1990'lı yıllarda, internetin özelleştirilmesi ve ticarileştirilmesi ile birlikte, internet hizmet sağlayıcıları ortaya çıkmış, internet yaygın olarak kullanılan küresel bir ağa dönüşmüştür.

EK BİLGİ

Türkiye'de ise ilk internet bağlantısı 1993 yılında ODTÜ Bilgi İşlem Daire Başkanlığına ait yönlendiriciler ve PTT'den temin edilen 64 kbps kapasiteli kiralık hat üzerinden NSFNET ile bağlantı kurularak gerçekleştirilmiştir.

İnternetin Temel Kavramları

IP Adresi

İnternet ağında yer alan cihazların birbirlerini tanımak ve birbirleri ile veri alışverişi yapabilmek için kullandıkları eşsiz numara dizisidir. IP adresine örnek olarak (193.140.216.43) verilebilir. Ağa bağlı bulunan cihazlar *router* adı verilen cihazlar sayesinde birbirlerini bulabilirler.

Genel IP adresleri “dinamik IP adresi” ve “statik IP adresi” olmak üzere ikiye ayrılır. Dinamik IP adresi düzenli ve otomatik olarak değişir. Dinamik IP adresinin kullanılma sebebi internet servis sağlayıcılar için düşük maliyetli olmasıdır. Zira günümüzde kullanılan IPv4 sistemi sınırlı sayıda IP adresi sunmaktadır. Bu sistemde internet servis sağlayıcılar büyük bir IP adresi havuzu oluşturur ve kullanılmayan IP adreslerini yeniden kullanıcılara dağıtırlar. Statik IP adreslerinde IP adresi sabit kalmaktadır. Statik IP adresi genellikle web sitesi veya e-posta sunucuları için tercih edilmektedir.

DNS (Domain Name System)

IP adresleri akılda tutması zor sayısal bir değer içerdiği için IP adresinin yerine geçmek üzere harf dizileri geliştirilmiştir. Bu sistem Alan Adı Sistemi (*Domain Name System*) olarak adlandırılmaktadır. Alan adı, IP numarasını temsil eden addır. Örneğin, web tarayıcısına 193.140.216.43 IP adresini girmek yerine alan adı olan www.hacettepe.edu.tr yazıldığında bu IP adresine erişim sağlanmaktadır.

URL (Uniform Resource Locator)

URL, internet üzerinde yer alan belirli bir kaynağın adresidir. URL bazıları zorunlu, bazıları isteğe bağlı belirli bölümlerden oluşmaktadır.

Bir örnek üzerinden açıklama yapalım.

(<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.5846.pdf>) bir PDF dosyasının URL'sidir. Burada;

- [https](https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.5846.pdf) (Hyper Text Transfer Protocol Secure) Güvenli Hiper Metin Aktarım Protokolü,
- [www](https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.5846.pdf) alt alan adı (subdomain),
- [mevzuat](https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.5846.pdf) alan adı (domain),
- [gov.tr](https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.5846.pdf) üst seviye alan adı (top level domain),
- [/mevzuatmetin/1.3.5846.pdf](https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.5846.pdf) ise dosya veya sayfa adıdır.

Web–World Wide Web (WWW)

Web kavramı sıklıkla internet kavramı ile karıştırılmaktadır. Web, internet üzerinde yer alan, dosya ve diğer kaynaklara ulaşılması imkânını sağlayan bir bilgi ortamıdır.

EK BİLGİ

Dosyalar ve diğer kaynaklar web sunucuları adı verilen HTTP veya HTTPS protokollerini kullanarak taleplere yanıt vermek için sürekli çalışan, gerekli yazılım ve donanımları içeren bilişim sisteminde yer almaktadır. Bunlara erişim sağlamak için bir web tarayıcısı programı kullanılmaktadır. Web tarayıcılarına yukarıda bahsedilen URL sayesinde, adres girilerek ilgili web sitesine, dosyaya veya diğer kaynağa erişmek mümkün hale gelmektedir. Dosyaların web tarayıcılarında görüntülenebilmesi için HTML (Hyper Text Markup Language) dili kullanılmaktadır.

Web teknolojisi yıllar içerisinde değişikliklere uğramıştır. Geçmişten günümüze web teknolojisi dört döneme ayrılarak incelenmektedir.

Web 1.0: Web teknolojinin ilk dönemi olarak bilinmektedir. Bu dönemde kullanıcılar yalnızca izleyici/okuyucu konumundadır. Bu dönemde kullanıcılar içerik ekleme veya yorum yapma imkânına sahip değildi. Dolayısıyla web ortamında tek yönlü bir bilgi akışı ve sabit içerikler yer almaktaydı. Bu nedenle bu döneme Salt Okunur Web dönemi de denilmektedir.

Web 2.0: Web 2.0 kavramı ilk defa 2004 yılında kullanılmıştır. Bu dönemde kullanıcılar tarafından sosyal medya etkileşiminin sağlanması, blog kullanımı, video paylaşımı, sohbet etme, web uygulamalarının kullanımı, sesli iletişim, e-mail, anlık mesajlaşma, medya paylaşımı gibi her tür çevrimiçi etkileşim mümkün hale gelmiştir. Kullanıcılar izleyici/okuyucu konumundan çıkıp dinamik katılımcı haline gelmiştir. Sosyal medya siteleri bu dönemde geliştirilmiştir.

Web 3.0: Web 3.0, Web 1.0 ve Web 2.0'da olmayan makine okuması özelliğini web dosyalarına eklemiştir. Bu dönem semantik web olarak da adlandırılmaktadır. Semantik, kelime anlamı olarak “anlam bilimi” anlamına gelmektedir. Semantik web ise doktrinde web’e anlam katılması şeklinde açıklanmaktadır. Semantik web’de veriler makineler tarafından anlamlandırılabilir hale gelmektedir. Semantik web, bir ürün veya hizmeti aramak için gerekli insan çabasını azaltacak web uygulamaları için altyapı sağlamaktadır. Örneğin; kullanıcı, bir uçak bileti araması yaptığında gidilecek ülkenin hava durumu, haritaları, otel ve araba rezervasyonları gibi faydalı olabilecek bilgiler kullanıcıya sunulmaktadır. Kişiselleştirilmiş reklamlar da bu dönemde gündeme gelmiştir.

Web 4.0: Web 4.0 henüz geliştirilme sürecinde olan bir düşüncedir. Doktrinde simbiyotik web olarak da isimlendirilmektedir. Simbiyotik web’in temelinde, üst verinin (metadata) Web 3.0 teknolojisi ile organize edildikten sonra, zihin gücü veya düşünceyle kontrol edilen arayüzlerle insan ve makine etkileşimi sağlanmasının mümkün hale gelmesi yatmaktadır.

İnternetin Uluslararası Yönetişi

İnternet, tek bir merkezden yönetilmemektedir. İnternet, farklı ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından iş birliği ile yönetilmekte ve işletilmektedir. Bu kurumlardan önemli bir kısmına kısaca değinmek gerekir.

ICANN (*Internet Corporation for Assigned Names and Numbers*)

İnternet Tahsisli Sayılar ve İsimler Kurumu (ICANN) 1998 yılında ABD merkezli, kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olarak DNS sisteminin politikalarını belirlemek ve teknik yönetimini üstlenmek üzere kurulmuştur.

Bugün için ICANN; DNS sunucularının (kök sunucuların) yönetimi ile görevli ve yetkilidir. Kök sunucuların iki önemli işlevi bulunmaktadır. Birincisi, insan tarafından okunabilir olan alan adlarını karşılığı olan sayısal IP adreslerine çevirmek; ikincisi ise bilişim sistemlerini ve internette yer alan kaynakları tespit etmek ve yerini saptamaktır. ICANN, IANA'nın internetin adres defteri olan DNS sisteminin işletilmesine ilişkin teknik görevlerini koordine etmekte yardımcı olmaktadır.

IANA (*Internet Assigned Numbers Authority*)

IANA ya da İnternet Tahsisli Sayılar Otoritesinin görev ve yetkileri; DNS kök sunucusunu, .int ve arpa alan adlarını ve uluslararasılaştırılmış alan adı (IDN) uygulamalarının kaynağını yönetmek; IP ve AS numaralarının küresel havuzunu koordine etmek, özellikle bu havuzu Bölgesel İnternet Tescil Kuruluşlarına (Regional Internet Registries–RIR) temin etmek, standart belirleme organlarıyla birlikte IP numaralama sistemlerini yönetmektir.

IANA, ICANN ile koordinasyon içerisinde görev ve yetkilerini yerine getirir. IANA talep edilmesi halinde, küresel politikaları çerçevesinde Bölgesel İnternet Tescil Kuruluşlarına IP ve AS numaraları atamakta ve atanan her numaranın kaydını tutmaktadır.

Bölgesel Tescil Kuruluşları IANA tarafından kendilerine atanan IP ve AS numaralarını belirli bir bölge için tescil eden ve yöneten, kâr amacı gütmeyen organizasyonlardır. Günümüzde farklı bölgelerde faaliyet gösteren beş Bölgesel Tescil Kuruluşu bulunmaktadır.

DİKKAT EDELİM

IP numaraları IANA tarafından önce Bölgesel Tescil Kuruluşlarına (RIR), buradan RIR tarafından Yerel İnternet Tescil Kuruluşlarına (Local Internet Registry – LIR), LIR tarafından internet servis sağlayıcılara ve son olarak internet servis sağlayıcılar tarafından internet kullanıcılarına tahsis edilmektedir.

IETF (*Internet Engineering Task Force*)

IETF, tüzel kişiliği olmayan, ağ tasarımcıları, operatörleri ve araştırmacılarından oluşan internet mühendisliğinin gelişimiyle ve internetin sorunsuz olarak çalışmasıyla ilgilenen uluslararası bir topluluktur. Topluluk çalışmaları herkese açık olarak yayınlanmaktadır. IETF bağlayıcı kurallar oluşturmak-tan ziyade, teknik standartlar geliştirmektedir.

ISO (International Organization for Standardization)

Uluslararası Standartlar Teşkilatı (ISO) bağımsız, 167 ulusal standartlaşma kurumunun üye olduğu İsviçre merkezli bir sivil toplum kuruluşudur. ISO, üyeleri aracılığıyla dünyanın çeşitli yerlerindeki uzmanları bir araya getirerek uluslararası standartlar geliştirme amacıyla faaliyet göstermektedir. ISO'nun internet alanında yayımladığı standartlara örnek olarak ISO 30131:2018 nesnelerin interneti (Internet of Things–IoT) referans mimarisi standardı gösterilebilir.

W3C (World Wide Web Consortium)

W3C, web standartlarını geliştirmek üzere faaliyet gösteren uluslararası bir topluluktur. WWW ağı, HTML dilinin geliştiricisi olan Tim Berners-Lee tarafından 1994 yılında kurulmuştur. W3C ayrıca, web ile ilgili eğitimler düzenlemekte, yazılımlar geliştirmekte ve web konusunda tartışmalar için açık bir forum olarak faaliyet göstermektedir.

Diğer Kuruluşlar

Yukarıda sayılanlar haricinde, internet ile ilgili çeşitli çalışmaları olan kurumlar bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak; IRTF (Internet Research Task Force), IAB (Internet Architecture Board), IGF (Internet Governance Forum), ISOC (Internet Society) gösterilebilir. Tekrar etmek gerekir ki, internetin yönetimi bir uluslararası kuruluşa bağlı değildir. İnternetin gelişimi ve yönetimiyle ilgili yukarıda sayılan kurum ve kuruluşlar iş birliği içerisinde çalışmaktadır. Burada sayılan hiçbir kuruluşun internet üzerinde doğrudan düzenleme yapma yetkisi bulunmamaktadır.

Türkiye’de İnternetin Yönetişi

Türkiye’de internetin yönetimine ilişkin temel düzenleme 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu (EHK)’dur. Bu kanun ile internetin yönetimi ile ilgili görev ve yetkilerin bir kısmı Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına, bir kısmını Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna verilmiştir.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı

EHK’nın 5. maddesine göre;

“a) Numaralandırma, internet alan adları, uydu pozisyonu, frekans tahsisi gibi kıt kaynaklara dayalı elektronik haberleşme hizmetlerine ilişkin strateji ve politikaları belirlemek.” ve

“c) Elektronik haberleşme alt yapı, şebeke ve hizmetlerinin; teknik, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlara, kamu yararına ve millî güvenlik amaçlarına uygun olarak kurulması, geliştirilmesi ve birbirlerini tamamlayıcı şekilde yürütülmesini sağlamaya yönelik politikaları belirlemek.” Bakanlığın görev ve yetkileri arasında sayılmıştır. Bu maddeye göre Bakanlığın bu sayılanlardan daha fazla görev ve yetkisi olmakla birlikte, konumuz ile ilgili önemli görev ve yetkileri sayılmıştır.

Ayrıca EHK m. 35; “İnternet alan adlarının tahsisini yapacak kurum veya kuruluşun tespiti ile alan adı yönetimine ilişkin usul ve esaslar Bakanlık tarafından belirlenir.” hükmünü içermektedir. Bakanlık bu maddedeki yetkisine dayanarak İnternet Alan Adları Yönetmeliği’ni (İAAY) düzenlemiştir. Yönetmeliğin 1. maddesinde düzenlenme amacının, “.tr” uzantılı internet alan adlarının yönetimine ilişkin usul ve esasların düzenlenmesi olduğu belirtilmiştir. “.tr” uzantısı IANA tarafından Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna tahsis edilmiştir.

HATIRLATMA

Yönetmelik ile yalnızca “.tr” uzantısının düzenlenmesinin sebebi, diğer üst seviye alan adlarının (top-level domains) farklı kurum veya kuruluşlarca yönetiliyor olmasıdır.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK)

EHK m. 6/1 bendinde;

“g) Elektronik haberleşme ile ilgili olarak Bakanlığın strateji ve politikalarını dikkate alarak, yetkilendirme, tarifeler, erişim, geçiş hakkı, numaralandırma, spektrum yönetimi, telsiz cihaz ve sistemlerine kurma ve kullanma izni verilmesi, spektrumun izlenmesi ve denetimi, piyasa gözetimi ve denetimi de dahil gerekli düzenlemeler ile denetlemeleri yapmak.” ve

“v) Siber güvenlik ve internet alan adları konularında Cumhurbaşkanı, Bakanlık ve/veya Siber Güvenlik Kurulu tarafından verilen görevleri Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı veya diğer birimleri marifetiyle yerine getirmek.” BTK’nın görevleri arasında düzenlenmiştir. Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı 2016 yılında kapatılmış, görev ve yetkileri BTK’ya aktarılmıştır.

Bu düzenlemelerden anlaşıldığı üzere, elektronik haberleşme ile ilgili yetkilendirme BTK tarafından yapılmaktadır. EHK m. 3/1 ccc bendine yetkilendirme;

“Elektronik haberleşme hizmetlerinin sunulması ve/veya elektronik haberleşme şebekesi sağlanmasını teminen şirketlerin, Kurum nezdinde kayıtlanmasını veya kayıtlanmasıyla birlikte bu şirketlere elektronik haberleşme hizmetlerine özel, belirli hak ve yükümlülükler verilmesini” ifade edecek şekilde tanımlanmıştır. İnternet servis sağlayıcılığı bir elektronik haberleşme hizmetinin sunulması kapsamında yer aldığı için, bu hizmetin sunulabilmesi BTK’nın yetkilendirme işlemine bağlıdır.

Elektronik haberleşme hizmetinin verilmesi ve/veya elektronik haberleşme şebekesi veya alt yapısının kurulup işletilmesi kural olarak BTK tarafından yapılacak yetkilendirme işlemi ile mümkündür (EHK m. 8/1). Ancak EHK m. 8/2’de bu kurala iki istisna getirilmiştir. EHK m. 8/2/a’da “Bir gerçek veya tüzel kişinin, kendi kullanımındaki taşınmazların dâhilinde ve her bir taşınmazın sınırları dışına taşmayan, münhasıran şahsi veya kurumsal ihtiyaçları için kullanılan ve üçüncü şahıslara herhangi bir elektronik haberleşme hizmeti verilmesinde kullanılmayan, sağlanmasında herhangi bir ticari amaç güdülmeyen ve kamu kullanımına açık olarak sunulmayan”, EHK m. 8/2/b’de “Kamu kurum ve kuruluşlarının münhasıran verdikleri hizmetler ile ilgili olarak özel kanunları uyarınca kurdukları” elektronik haberleşme hizmeti ve/veya şebekesi veya altyapısı yetkilendirmeye tabi tutulmamıştır.

İnternet Alan Adları Yönetmeliği (İAAY) m. 14’te BTK’nın görevleri aşağıdaki şekilde sayılmıştır:

“(1) a) TRABİS’i kurmak ve işletmek veya belirlediği usul ve esaslar çerçevesinde TRABİS’in üçüncü bir tarafça kurulması ve işletilmesini sağlamak,

b) UÇHS’leri ve KK’ları belirlemek ve bunların iletişim bilgilerini İnternet sitesinde yayımlamak,

c) Alan adı tahsis ve yenilemesine ilişkin ücretler ile uyuşmazlık çözüm mekanizmasının işletilmesi ile ilgili işlemlere ilişkin ücretleri belirlemek ve gerektiğinde değişiklik yapmak,

ç) Tahsise açılacak veya kullanımına son verilecek alt alan adlarını belirlemek,

d) Belgeli tahsis edilen alt alanların tahsisinde istenecek belgeleri belirlemek,

e) Bu Yönetmelikte belirtilen veya Kurul tarafından belirlenen hallerle sınırlı olmak kaydıyla KK niteliğinde faaliyet yürütmek,

f) Alan adı ihtilaflarına ilişkin kendisine iletilen mahkeme kararlarını, UÇHS'nin kendisine ilettiği ihtilafla konu olan alan adları ile hakem veya hakem heyeti kararlarını İnternet sitesinde, kişisel verilerin korunması amacıyla gerekli önlemleri de alarak güncel olarak bulundurmak,

g) Kendisine iletilen talep ve şikâyetleri değerlendirmek ve mevzuat çerçevesinde gerekli tedbirleri almak,

ğ) Her yıl Nisan ayı sonuna kadar bir önceki yıla ait faaliyet raporunu hazırlayarak Kurumun internet sitesinden ve gerekli olduğu hallerde diğer uygun araçlarla kamuoyuna duyurmak,

h) ICANN, RIPE NCC, CENTR gibi kuruluşlar nezdinde gerekliliğiyle yürütmek."

Düzenlemede yer alan kısaltmalar aşağıdaki anlamları ifade etmektedir.

TRABİS: .tr Ağ Bilgi Sistemi (TRABİS); “.tr” uzantılı internet alan adı sisteminin ve buna ait merkezi veri tabanının işletilmesine, rehberin oluşturulmasına, güncellenmesine ve rehberlik hizmetinin sunulmasına ve alan adı başvuru işlemlerinin gerçek zamanlı olarak yapılmasına imkân veren, tüm bu faaliyetlerin güvenli ve iş sürekliliğini sağlayacak şekilde gerçekleştirildiği sistemi” ifade etmektedir (İAAY m.3/1/n).

Kayıt Kuruluşu (KK): “Başvuru, yenileme, iptal gibi alan adları ile ilgili işlemlerin yapılmasına aracılık eden taraf” şeklinde tanımlanmaktadır (İAAY m.3/1/ı).

Uyuşmazlık Çözüm Hizmet Sağlayıcı (UÇHS): “Alan adları ile ilgili ihtilafların çözüm sürecini hakemler veya hakem heyetleri vasıtasıyla yürüten tarafları” ifade etmektedir (İAAY m. 3/1/o).

Bu düzenleme kapsamında BTK'nın en önemli ve bilinmesi gereken görevleri TRABİS'i kurmak ve üçüncü bir tarafça işletilmesini sağlamak, UÇHS ve KK'ları belirlemek ve iletişim bilgilerini internet sitesinde yayımlamak, tahsise açılacak veya kullanımına son verilecek alt alan adlarını belirlemek, alan adı ihtilaflarına ilişkin mahkeme kararlarını ve UÇHS'nin ilettiği hakem veya hakem heyeti kararlarını internet sitesinde güncel olarak bulundurmaktır.

TRABİS 14.09.2022 tarihinde faaliyete başlamıştır. TRABİS'in faaliyete başlamasından önce Türkiye'de “.tr” uzantılı alan adlarının yönetimi 1990 yılından bu tarihe kadar Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) bünyesinde faaliyet gösteren Nic.tr tarafından yürütülmüştür. 14.09.2022 tarihinden itibaren “.tr” alan adları yönetimi TRABİS'e devredilmiştir.

Son olarak BTK, yukarıda sayılan görev alanıyla ilgili gerekli gördüğü düzenlemeleri yapmaya, ilgili mevzuat uyarınca KK'ları ve UÇHS'leri denetlemeye, KK'lara ve UÇHS'lere faaliyetlerine son vermek dahil gerekli idari yaptırımları uygulamaya yetkilidir (İAAY m. 15).

.tr Uzantılı Alan Adlarının Tahsisi

Alan adları “a.b.tr” veya “a.tr” şeklinde tahsis edilmektedir (İAAY m.5). “a” kısmı alan adını, “b” kısmı ise alt alan adını ifade etmektedir. Burada yer alan “a” kısmının İAAY m. 6 uyarınca;

a) Yalnız harfler (a-z), rakamlar (0-9) ve tire (-) işaretiyle oluşması,

b) En az iki en fazla altmışüç karakter uzunluğunda olması,

c) Tire (-) işareti ile başlamaması ve/veya bitmemesi,

ç) Yalnızca üçüncü ve dördüncü karakterlerin birlikte tire (-) olmaması,

d) Başkasına tahsisli olmaması,

e) Tahsise kapalı adlar listesinde yer almaması” gerekmektedir.

İAAY Ek kısmında alt alan adlarının (“b” kısmının) neler olduğu belirtilmiştir. Buna göre alt alan adları “.com” “.net” “.biz” “.info” “.bbs” “.name” “.org” “.web” “.gen” “.av” “.tv” “.dr” “.k12” “.tel” “.bel” “.gov” “.edu” “.pol” “.tsk” “.kep” olarak belirlenebilir. Alt alan adlarının güncel listesi BTK tarafından kurumun internet sitesinde yayınlanmaktadır. BTK bu alt alan adlarının kullanımına son vermeye, yeni alan adlarını tahsise açmaya yetkilidir (İAAY m.14/1/ç ve İAAY m. 30/1).

Alan adı başvurusu, alan adına sahip olmak isteyen gerçek veya tüzel kişilerce yapılabilir (İAAY m.7/1). Yukarıda İAAY m.6’da sayılan koşulları taşımayan alan adları için yapılan başvurular reddedilir (İAAY m.7/2). Başvuru BTK’nın veya TRABİS’in internet sitesinde yer alan kayıt kuruluşlarından birine yapılır (İAAY m.7/3).

Alan adı tahsis belgeli veya belgesiz olarak yapılır (İAAY m. 8/1).

Belgesiz alan adı tahsisinde “ilk gelen alır” kuralı geçerlidir. Bu kurala göre, “.tr” uzantılı alan adının tahsisi için ilk başvuran kişiye alan adı tahsis edilir. Örneğin; “bilisimhukukuyayinlari.com.tr” alan adı için ilk başvuru yapan kişiye bu alan adı tahsis edilecektir.

İlk gelen kişinin tespitinde esas alınan zaman, alan adı başvurusunun TRABİS’e ulaştığı andır (İAAY m.8/2). Bu düzenleme doktrinde haklı olarak eleştirilmektedir. Başvurular, BTK tarafından yetkilendirilen kayıt kuruluşlarına yapıldığı için ve kayıt kuruluşunun söz konusu başvuruyu kabul etmesi halinde TRABİS’te gerekli işlemleri yapması söz konusu olduğu için kayıt kuruluşunun başvuruyu TRABİS’e geciktirmesi halinde hak kayıplarının yaşanabileceği ileri sürülmektedir. Bu sebeple haklı olarak İAAY m. 8/2 düzenlemesinin 2. cümlesinin “İlk gelenin tespitinde, alan adı başvurusunun başvuru yapılan KK’nın internet sitesi üzerinden tamamlandığı zaman kaydı esas alınır.” şeklinde değiştirilmesi önerilmektedir.

Belgeli alan tahsisinde ise; gerekli bilgi ve/veya belgelerin başvuru sahibi tarafından kayıt kuruluşuna verilmesi ve bu bilgi ve/veya belgelerin TRABİS’e ulaştırılmasını müteakip alan adı tahsisi yapılır (İAAY m.8/3). Belgeli tahsis edilecek alt alan adları İAAY Ek’inde sayılmıştır. Burada sayılan alan adları sadece belirli kişilere tahsis edilmektedir. Örneğin; “.av” alt alan adı, avukatlar, hukuk büroları ve avukatlık ortaklıklarına tahsis edilmektedir. Bu alan adlarının güncel listesi BTK’nın internet sitesinde yayımlanmaktadır. BTK bu alt alan adlarının da kullanımına son vermeye, yeni alan adlarını tahsise açmaya yetkilidir (İAAY m.14/1/ç ve İAAY m. 30/1).

Alan adı tahsisi kayıt kuruluşlarının TRABİS üzerinden başvuru işlemlerini tam ve doğru olarak tamamladıkları ve ücretin ödendiği an yapılır (İAAY m.8/4).

Alan adı tahsisi bir defada en az bir en fazla beş yıl süre için sağlanır (İAAY m. 8/5). İlgili kayıt kuruluşu, alan adının tahsis süresinin bitmesine en az üç kala alan adı sahibini asgari elektronik posta yoluyla bilgilendirir ve alan adı sahibinden yenileme işlemini yapmasını talep eder (İAAY m. 9/1). Yenileme işlemi yapmak isteyen kişi yukarıda anlatılan başvuru usulüne göre yenileme başvurusu yapar ve yenileme ücretini ödeyerek alan adı tahsisi yenilenir (İAAY m.9/2). Yenilenmemesi halinde tahsis süresinin sonuna kadar alan adının kullanımı iki ay süreyle durdurulur. Bu süre içerisinde de yenileme başvurusu yapılmazsa alan adı yeniden tahsis açılır (İAAY m. 9/3). Yenileme sonrası tahsis süresi beş yılı aşamaz (İAAY m.9/4).

Son olarak, İAAY m. 11/1 uyarınca;

a) Alan adı sahibinin verdiği bilgilerin tam ve/veya doğru olmadığı tespit edilmesi,

b) Alan adının tahsise kapalı adlar listesine alınması,

c) Alan adı tahsisinin iptali ile ilgili UÇHS tarafından Kuruma iletilen hakem ya da hakem heyeti kararının bulunması ve kararın uygulanması için Kurum tarafından belirlenen gerekli şartların mevcut olması,

ç) Alan adı tahsisinin iptaline yönelik bir mahkeme kararının bulunması.”

hallerinde alan adı sahibi ve ilgili kayıt kuruluşu bilgilendirilerek alan adı tahsisi iptal edilir. Belgeli tahsis usulünde, başvuru sırasında sunulan bilgi ve/veya belgelerin geçerliliğini yitirdiği tespit edilirse, BTK'nın ilgili alan adı tahsisini iptal etme yetkisi bulunmaktadır (İAAY m. 11/2).

Türk Hukukuna Göre İnternete Ortamında Yer Alan Søjeler

5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun (İOK) internet ortamında yer alan søjeleri tanımlamıştır. Kanunda ayrıca bahsi geçen søjelerin yükümlölük ve sorumlulukları ile internet ortamında işlenen bazı suçlarla mücadeleye ilişkin esas ve usuller düzenlenmiştir. Kanun kapsamında yer alan søjeler; içerik sağlayıcı, yer sağlayıcı, sosyal ağ sağlayıcı, erişim sağlayıcı ve toplu kullanım sağlayıcıdır.

İçerik sağlayıcı, İOK m. 2/1 f bendine göre; *“İnternet ortamı üzerinden kullanıcılara sunulan her türlü bilgi veya veriyi üreten, değıştiren ve sağlayan gerçek veya tüzel kişileri”* ifade edecek biçimde tanımlanmıştır. Madde kapsamında yer alan her türlü bilgi veya veri ifadesi metin, fotoğraf, video, ses ve bunların dışındaki her tür veri ve bilgiyi kapsamaktadır. Bir kişinin içerik sağlayıcı olarak değerlendirilebilmesi için bu bilgi veya veriyi internet ortamı üzerinde üretmesi, değıştirmesi ve sağlaması gerekmektedir.

Yer sağlayıcı, İOK m. 2/1 m bendinde *“Hizmet ve içerikleri barındıran sistemleri sağlayan veya işleten gerçek veya tüzel kişileri”* ifade edecek şekilde düzenlenmiştir. Bu tanıma göre, sosyal ağ sağlayıcılar yer sağlayıcı olarak değerlendirilebilecektir. Ancak Kanun'un m. 2/1 s bendinde sosyal ağ sağlayıcının; *“Sosyal etkileşim amacıyla kullanıcıların internet ortamında metin, görüntü, ses, konum gibi içerikleri oluşturmalarına, görüntülemelerine veya paylaşmalarına imkân sağlayan gerçek veya tüzel kişileri”* ifade ettiği belirtilmiştir.

Erişim sağlayıcı, İOK m. 2/1.e bendinde *“Kullanıcılarına internet ortamına erişim olanağı sağlayan her türlü gerçek veya tüzel kişileri”* ifade edecek şekilde tanımlanmıştır. Erişim sağlayıcı kavramı doktrinde ve uygulamada sıklıkla kullanılan internet servis sağlayıcı kavramına tekabül etmektedir. Erişim sağlayıcı, kullanıcılarına internet erişimi sağlamaktadır. Kanunun bu hükmüne göre hem gerçek hem tüzel kişiler erişim sağlayıcı olabilecektir.

Toplu kullanım sağlayıcı İOK m. 2/1 i bendinde *“Kişilere belli bir yerde ve belli bir süre internet ortamı kullanım olanağı sağlayan”* ifade edecek şekilde düzenlenmiştir. Bu tanım çok geniş bir kitleyi toplu kullanım sağlayıcı kavramının içine aldığı için doktrinde eleştirilmektedir.

Son olarak, internet søjeleri ile ilgili basına yansıması ve güncelliğini koruyan bir hususa değinmek gerekir. 2020 yılında İOK'ta yapılan bir değışiklikle belirli sosyal ağ sağlayıcılara Türkiye'de temsilci bulundurma zorunluluğı getirilmiştir. İOK Ek madde 4/1; *“Türkiye'den günlük erişimi bir milyondan fazla olan yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcı; Kurum, Birlik, adli veya idari makamlarca gönderilecek tebligat, bildirim veya taleplerin gereğinin yerine getirilmesi ve kişiler tarafından bu Kanun kapsamında yapılacak başvuruların cevaplandırılması ve bu Kanun kapsamındaki diğer yükümlölüklerin yerine getirilmesini temin için yetkili en az bir kişiyi Türkiye'de temsilci olarak belirler ve bu kişinin iletişim bilgilerine kolayca görülebilecek ve doğrudan erişilebilecek şekilde internet sitesinde yer verir. Sosyal ağ sağlayıcı bu kişinin kimlik ve iletişim bilgilerini Kuruma bildirmekle yükümlüdür. Temsilcinin gerçek kişi olması hâlinde Türk vatandaşı olması zorunludur.”* düzenlemesini ihtiva etmektedir.

DİKKAT EDELİM

İOK Ek Madde 4/1'de belirtilen yükümlülüğe uymayan sosyal ağ sağlayıcılara aynı maddenin devam eden fıkralarına göre sırasıyla; idari para cezası, reklam yasağı, internet trafiği bant genişliğinin daraltılması yaptırımları uygulanır.

Bulut Bilişim

Bilişim sistemlerinin kullanılmaya başladığı ilk dönemlerde, ticaret şirketleri, dış kaynak kullanarak verileri depolamak, işlemek ve uzaktan kontrol etmek gibi imkânlarla sahip olmadıkları için kendi bilişim sistemlerini kurarak verileri burada muhafaza etmişlerdir. Bilişim sistemi altyapısı ve yazılımlar yüksek miktarlarda peşin yatırım gerektirdiği için bilişim sisteminin satın alınarak kurum içerisine kurulması, işletmelerin maliyetlerini artırmaktadır. Bu sorunun çözümü ise söz konusu bilişim altyapısı ve yazılımları dış kaynak kullanarak farklı bir şirketten temin etmektir.

Günümüzde şirketler bilişim sistemi altyapısını ve yazılımları ya geleneksel dış kaynak kullanımı sözleşmeleriyle ya da bilişim dış kaynak kullanımının daha yeni bir yöntemi olan bulut bilişim sözleşmeleriyle sağlamaktadır. Bulut bilişimin gelişmesiyle, işletmeler geleneksel dış kaynak kullanımı sözleşmeleri yerine ciddi ölçüde bulut bilişim sözleşmelerine yönelmiştir.

Geleneksel dış kaynak kullanımında bilişim sisteminin altyapısının nerede olduğu belirlidir. Buna karşılık, bulut bilişim sistemlerinde bilişim sisteminin altyapısı hizmet sağlayıcıya ait birden fazla dağınık veri merkezinde yer almaktadır. Dolayısıyla, bulut bilişimde genellikle kullanıcının, verilerinin nerede depolandığını öğrenme imkânı bulunmamaktadır.

Bulut bilişim; paylaşılan bir havuzda yer alan yapılandırılabilir bilişim kaynaklarına (ağ bağlantıları, sunucular, depolama, uygulamalar ve hizmetlere) her an her yerde ulaşılabilir, uygun, talep edildiğinde ağ erişimi sağlayan, asgari düzeyde yönetim çabası veya hizmet sağlayıcı etkileşimi gerektirecek biçimde hızlıca tedarik sağlayan bir modeldir.

Bulut Bilişim Hizmet Modelleri

Bulut bilişim hizmeti kapsamında, kullanıcılara verilerin depolanması, verilerin yedeklenmesi, e-posta sunucusu, web sunucusu, felaket kurtarma, yazılım geliştirme ortamı sağlama gibi birçok hizmet sunmaktadır.

Bulut bilişim kapsamında çeşitli hizmetler sunulmaktadır. Bunlardan en yaygın hizmet modelleri olan; “Hizmet Olarak Altyapı” (*Infrastructure as a Service, IaaS*) modelinde işlemci gücü veya depolama gibi bir bilgisayar kaynağı sunulmakta, “Hizmet Olarak Platform” (*Platform as a Service, PaaS*) modelinde yapılması istenen uygulamalar için araçlar sunulmakta, Hizmet Olarak Yazılım (*Software as a Service,*

SaaS) modelinde ise son kullanıcı uygulamasına benzer işlerlikte uygulama hizmeti bilişim hizmeti olarak sunulmaktadır.

Popüler sosyal medya uygulamalarından, *LinkedIn*, *Facebook (Meta)*, *Instagram* gibi uygulamalar SaaS hizmet modeli örneklerindendir. Bir başka SaaS hizmet modeli ise oyun sektöründe sunulan *Nvidia Geforce Now* hizmetidir. *Microsoft Azure*, *Google App Engine* gibi platformlar PaaS hizmet modeline örnek gösterilebilir. *Google Compute Engine*, *Amazon Web Services (AWS) EC2*, *IaaS* hizmet modelinin örneklerindendir.

Bulut Bilişim Dağıtım Modelleri

Bulut bilişim altyapısının, bir gerçek veya tüzel kişinin kullanımına özel olarak sunulması halinde özel bulut (*private cloud*), genel kullanım için erişim sağlanması halinde ise genel bulut (*public cloud*) söz konusu olmaktadır.

Genel bulutta hizmet sağlayıcı, bilişim hizmetini kullanıcıya internet aracılığıyla sunar ve bilişim altyapısının tamamı hizmet sağlayıcının yönetimindedir. Özel bulutta ise bulut altyapısı ya kullanıcının kendi tesisinde ya da hizmet sağlayıcının veri merkezinde yer alır ve tek bir kişi tarafından kullanılır. Özel bulut altyapısında, yalnızca özel bulut ağına bağlı kişiler buluta erişim sağlayabilmektedir.

İki veya daha fazla bulut altyapısına ilişkin özellikleri kapsamında bulunduran dağıtım modeli ise karma bulut (*hybrid cloud*) olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bulut Bilişimin Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Avrupa Komisyonu'nun 2010 yılında yayına sunduğu rapora göre bulut bilişim sistemlerinin kullanımının benimsenmesi ekonomik açıdan; altyapı bakım ve devir bedellerinin azalmasına, işletme bünyesinde kurulacak bilişim sistemlerinin veya yerel altyapıların kullanılmasının neden olacağı harcamaların azalmasına, hizmetlere ihtiyaç doğrultusunda ulaşılabilmesine, hizmetlerin piyasaya daha hızlı sunulmasına, karbon ayak izinin ve enerji tüketiminin azalmasına imkân sağlayacaktır.

Veri güvenliği konusunda farklı açılardan değerlendirmeler yapılabilir. Bir açıdan bakıldığında, bulut bilişim hizmetlerinde verilerin kaybolma riski düşüktür. Bunun nedeni, bulut bilişim sisteminde çok sayıda işlemcinin yer alması ve yalnızca dönemsel yedekleme yapmak için bile çalışan donanımların yer almasıdır. Ayrıca, bulut bilişim sözleşmesine göre, verilerin kaybolmasından bulut bilişim hizmet sağlayıcı sorumlu tutulabilecektir.

Karşıt bir açıdan bakıldığında ise, bulut bilişimde, yoğunlukla internet erişimine bağlı olması nedeniyle özellikle hassas verilerin üçüncü kişilerin eline geçmesi, kaybolması riski bulunmaktadır.

Bulut bilişimde, verilerin aynı anda birden fazla veri merkezinde kaydedilebilmesi ve hızlı bir şekilde yer değiştirebilmesi de hukuki açıdan sorunlar doğurmaktadır. Zira bulut bilişim veri merkezlerinin farklı ülkelerin sınırları içerisinde yer alması sözleşmeye uygulanacak hukukun (örneğin, Alman Hukuku veya Türk Hukuku) belirlenmesi ve hangi ülke mahkemelerinin yargılamayı yürüteceği (yargı yetkisi) sorununu ortaya çıkarmaktadır. Bulut bilişim hizmeti alan kullanıcı ve bulut bilişim hizmeti sunan hizmet sağlayıcının genellikle farklı ülkelerin tabiiyetinde olması nedeniyle bu sorunlar doğmaktadır. Söz konusu durum ülkelerin veri güvenliğine ilişkin farklı düzenlemelerinin bulunmasında da kendini göstermektedir. Verilerin korunmasına ilişkin farklı ülkelerde farklı yasaların yürürlükte olmasına bağlı olarak hangi veri koruma yasasına uyum sağlanacağı belirsiz olması risk faktörlerindendir.

BÖLÜM ÖZETİ

Bilişim hukuku, genç ve henüz gelişmekte olan bir hukuk dalıdır. Bilişim hukukunun temel kavramlarını daha kolay anlayabilmek için bilişim, veri, enformasyon gibi kavramların ne anlama geldiğinin kavranması gerekmektedir. Çünkü bilişim hukuku bu temel kavramlar ekseninde (ve daha fazlasında) gelişim göstermektedir. Bilişim hukukunun eksiksiz bir tanımını yapmak alanın dinamik yapısı nedeniyle mümkün değildir.

Bilişim sistemi kavramının ne ifade ettiğinin anlaşılması son derece önemlidir. Çünkü bu kavram mahkeme kararlarına konu olmakta ve bilişim hukuku açısından önem arz etmektedir. En yaygın kullanılan bilişim sistemlerinden biri olan bilgisayarlar, donanım ve yazılımlardan oluşmaktadır. Bilgisayar donanım ve yazılımları hukuken farklı niteliktedir. Bunun sonucu olarak ta farklı hukuki sonuçlar doğmaktadır.

Ağlar, bilgisayarların ve diğer cihazların birbirleriyle veri paylaşımı yapmasını sağlayacak şekilde bağlantı kurmasıyla meydana gelir. Dünya çapında iletişimi ve veri kaynaklarına erişimi sağlayan birçok ağın birleşiminden oluşan küresel ağ sistemi ise interneti oluşturmaktadır. İnternetin tarihçesi ve temel kavramları bugün kullandığımız internet teknolojisini değerlendirebilmek için faydalı olacaktır. Çünkü internet hukuku, bilişim hukuku kapsamında önemli bir yere sahiptir. İnternet, farklı ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından iş birliği ile yönetilmekte ve işletilmektedir. Bu kurum ve kuruluşların her biri internetin yönetiminde önemli bir rol üstlenmektedir. Unutulmaması gerekir ki, bu kurumlardan hiçbiri internet yönetiminde tek merkez değildir. Ülkemizde internetin yönetimiyle ilgili temel düzenleme Elektronik Haberleşme Kanunu (EHK)'n yer almaktadır. Bu kanun kapsamında Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, internet yönetiminde çeşitli görev ve yetkileri üstlenmektedir. Bu kurumların görev ve yetkileri ilgili kanun maddelerinde yer almakta olup son derece önemli bir yere sahiptir.

5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun (İOK) ile internet ortamında yer alan sűjeler tanımlanmış, bu sűjelerin yükümlölük ve sorumlulukları ve internet ortamında işlenen bazı suçlarla mücadeleye ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. Konumuz açısından içerik sağlayıcı, yer sağlayıcı, sosyal ağ sağlayıcı, erişim sağlayıcı ve toplu kullanım sağlayıcı önemli olanlardır. 2020 yılında İOK'ta yapılan bir değişiklikle Türkiye'de temsilci bulundurma zorunluluğu belirli sosyal ağ sağlayıcılara getirilmiştir.

Bulut bilişim; paylaşılan bir havuzda yer alan yapılandırılabilir bilişim kaynaklarına (ağ bağlantıları, sunucular, depolama, uygulamalar ve hizmetlere) her an ulaşılabilir, talep edildiğinde ağ erişimi sağlayan, asgari düzeyde yönetim çabası veya hizmet sağlayıcı etkileşimi gerektirecek biçimde hızlıca tedarik sağlayan bir modeldir. Bulut bilişim kapsamında farklı hizmet modelleri sunulmaktadır.

GÖZDEN GEÇİRELİM

1., kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi ifade eder.
2., verileri bilgisayar veya bilgisayar gibi belirli bir mantık dahilinde çalışan elektronik cihazlarla işleyen, değerlendiren, aktaran, depolayan, araçların bütünüdür.
3. Üzerine yüklenen yazılımlar aracılığıyla, verileri depolayan, işleyen, değerlendiren, sonuçlar üreten ve bu sonuçları kullanıcıya sunan, veri iletişimini sağlayan cihaz'dır.
4. Ağların ağı olarak da adlandırılan, dünya çapında iletişimi ve veri kaynaklarına erişimi sağlayan küresel ağ sistemidir.
5. IP adresinin yerine geçmek üzere geliştirilen harf dizilim sistemine denir.
6., internet üzerinde yer alan belirli bir kaynağın adresini ifade eder.
7. İnternet üzerindeki dosya ve diğer kaynaklara ulaşılması imkanını sağlayan bilgi ortamı şeklinde adlandırılır.
8., paylaşılan bir havuzda yer alan yapılandırılabilir bilişim kaynaklarına her an her yerde ulaşılabilir, uygun, talep edildiğinde ağ erişimi sağlayan, asgari düzeyde yönetim çabası veya hizmet sağlayıcı etkileşimi gerektirecek biçimde hızlıca tedarik sağlayan bir modeldir.
9. Ülkemizde internetin yönetimiyle ilgili temel düzenleme'dur.
10. 5651 sayılı Kanun ile tanımlanan internet ortamında yer alan sùjeler;, yer sağlayıcı, sosyal ağ sağlayıcı, ve toplu kullanım sağlayıcıdır.

CEVAP ANAHTARI

1. Kişisel Veri	6. Uniform Resource Locator – URL
2. Bilişim Sistemi	7. Web – World Wide Web – WWW
3. bilgisayar	8. Bulut Bilişim
4. internet	9. 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu
5. Domain Name System – DNS	10. içerik sağlayıcı – erişim sağlayıcı

SÖZLÜK

AS Numarası: Bir ya da daha çok ağ operatörü tarafından tek bir kuruluş adına işletilen, birbiri ile bağlı IP routing bütünü.

Bulut bilişim: Özgün işlevleri bulunan sunucuların küresel bir ağ oluşturduğunu ve tek bir ekosistem olarak çalıştığını betimlemek üzere kullanılan bir metafor.

Elektronik haberleşme: Elektriksel işaretlere dönüştürülebilen her türlü işaret, sembol, ses, görüntü ve verinin kablo, telsiz, optik, elektrik, manyetik, elektromanyetik, elektrokimyasal, elektromekanik ve diğer iletim sistemleri vasıtasıyla iletilmesi, gönderilmesi ve alınmasıdır (EHK m. 3/1/h).

İnternet servis sağlayıcı: Gerçek ve tüzel kişilere internet bağlantısı ve/veya internet hizmetleri sunan şirket.

Metadata: Üst veri. Veriyi tanımlayan veri veya bilgi.

Misli eşya: Kural olarak sayma, tartma gibi ölçüm yöntemleriyle belirli hale gelen eşyadır. Bu malların yerini aynı cinsten başka bir mal alabilir.

Misli: Miktar, eş, benzer, örnek.

TCP/IP Protokolü: Ağa bağlı olan bilgisayar ve diğer cihazların iletişimi sağlamak için standart haline gelmiş kurallar dizisi.

Tüzel kişi: Gerçek kişi olmadığı halde hukuk düzeni tarafından kendisine kişilik hakkı tanınan ve belirli bir amaç için oluşturulan hukuki varlıklardır. Örneğin; devlet, dernekler, vakıflar, ticaret şirketleri.

Yönetişim: Bir ülkenin ilişkilerini yönetmek için gerekli politik, ekonomik ve idari yetkilerin icrasıdır. Resmî ve özel kuruluşlarda idari, ekonomik, politik otoritenin ortak kullanımını ifade eder.

KAYNAKÇA

- Ackoff*, Russell L.: “From Data to Wisdom”, Journal of Applied Systems Analysis, C. 16, 1989, s. 3-9.
- Bocij*, Paul/Greasley, Andrew/ Hickie, Simon: Business Information Systems Technology, B. 5, Harlow Pearson, UK 2015.
- Çiftçi*, Serdar: Yazılım ve Donanım, Bilgisayar Okuryazarlığı I-II, (Ed.: Benzer, Ahmet/ Aksaya, Harun), Pegem Akademi, Ankara 2012.
- Dural*, Mustafa/Sarı, Suat: Türk Özel Hukuku B. 9, C. I, Filiz Kitabevi, İstanbul 2014.
- Dülger*, Murat Volkan: Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku, 8. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.
- Ekici*, Şerafettin: Bilişim ve Teknoloji Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.
- Glowniak*, Jerry: “History, Structure, and Function of the Internet”, Seminars in Nuclear Medicine, C. 28, S. 2, 1998, s. 135-144.
- Kaya*, Mehmet Bedii: İnternet Hukuku, 2. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021.
- Ketizmen*, Muammer: Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara 2008.
- Leiner*, Barry M./Cerf, Vinton G./Clark, David D./Kahn, Robert E./Kleinrock, Leonard/Lynch, Daniel C./Postel, Jon/Roberts, Larry G./Wolff, Stephen: “A Brief History of the Internet”, ACM SIG-COMM Computer Communication Review, C. 39, S. 5, 2009.
- Mueller*, Milton/Mathiason, John/Klein, Hans: “The Internet and Global Governance: Principles and Norms for a New Regime”, Global Governance, C. 13, S. 2, 2007, s. 237-254, s. 244.
- Oğuzman*, M. Kemal/Seliçi, Özer/Oktay-Özdemir, Saibe: Eşya Hukuku, 21. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2018.
- Özgür*, Ahmet Selçuk: Yazılım ve Donanım ile İlgili Temel Kavramlar, Bilişim Teknolojileri, (Ed.: TE-CİM, Vahap), Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2019.
- Schubert*, Lutz/Jeffery, Keith/Neidecker-Lutz, Burkhard: The Future of Cloud Computing, EC Information Society and Media, 2010.
- Sokol*, Annie W./Hogan, Michael D.: “NIST Cloud Computing Standards Roadmap”, NIST, Special Publication 500-291, 2013.
- Solanki*, Manishkumar R./Dongaonkar, Abhijit: “A Journey of Human Comfort: Web 1.0 to Web 4.0”, International Journal of Research and Scientific Innovation, C. 3, S. 9, 2016, s. 75-78.
- Topaloğlu*, Mustafa: Bilişim Hukuku, Karahan Kitabevi, Adana 2005.
- Tunç*, Aybike: Bulut Bilişim Sözleşmeleri, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020.
- Turan*, Metin: Bilişim Hukuku, 5. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Yılmaz*, Süleyman/Çavuşoğlu, Gökçe Filiz: Kişisel Verileri Koruma Hukuku, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2020.